Tečaj XX. List 33.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 13. avgusta 1862.

O trtijonih in druzih trtnih žužkih.

Sledeče pisemce smo prejeli.

Iz Proseka 3. avg. V mojem dopisu od 21. aprila se bere, da nam slana na trti ni nič zelenega pustila. Res, takrat se je tako vidilo, in smo dva, tri dni po hudem mrazu žalostni tavali po vinogradih, ker so mladike in zarod tako vpadle in posušile se, da smo skoraj obupali. Al, hvala Bogu! vse drugače se nam je pokazalo. Po več gorkih in prijetnih dneh se je bilo tako ozelenilo in razrastlo, da nam prosekar spet sladko kapljico obeta. Žvepljenje trt je dobro hasnilo takemu, kdor je pridno se mujal. Al neka druga nenavadna nadloga nam prihodnost žali: neki črv, kteri je že prve dni pretečenega mesca jel jagode izpivati, se jako širi in nam je že veliko škode prizadjal. Prosim, ljube „Novice“, da nam poveste, ali se tudi v drugih krajih ta nadloga nahaja, in ali se je že ktero leto kaj takošnega prigodilo? Janez Nabergoj, kmet.

Na to vprašanje odgovarjamo le-to: S samo besedo, da „neki črv“ grojzdju škodo dela, nam je premalo povedano, da bi mogli kaj prav gotovega Vam povedati; vendar je menda napak misel, da črv izpiva jagode, ampak škodljivi so le tisti žužki (kebri) z rivčkom, ki se trtjoni (Rebenstecher) imenujejo in iz kterih se, kadar sta se on in ona parila, zaredijo jajčica, iz jajčic pa črvi, iz črvov pupe (mešički) in iz teh spet novi žužki. Črvi trtjonov imajo rudečkasto glavico, in so po hrbtu černo pisani. Ali so Vaši taki? Če so taki, potem je gotovo, da so črvi najhujih, pa vinorejcom pod imenom trtijonov dobro znanih škodljivcov. Rajnki fajmošter Vertovec so pisali v svoji „Vinoreji“ tako-le: „Velika nadloga, ktera včasih spomladi čez trte pride, so trtijoni, rudeči, plavi ali zelenkasto-zlati. Z rivčkom peresne receljčke vpičvajo ali zbadajo, da od tega peresa zvenejo in da jih v svaljke zvijajo, kamor svoje jajčica pokladajo. Perje se potem hitro posuší in na tla pade, kjer se v njem iz jajčic črviči zvalijo in v zemljo zlezejo, da tretje leto potem, v trtijone spreminjeni, izlezejo in enako škodo delajo. Večkrat se trtijoni pomotijo, da tudi zaródne petlice vpičvajo in se zarodiči posušé. Po več krajih delajo trtijoni veliko škodo, po druzih pa malo ali nič, kakor je zemlja ali svet. Treba je, da gospodarji svaljke trtijonov poredoma poberajo in zatrejo. — Še drug žužek je, 4krat veči od poprejšnega, posebno trdega života, črnobelkast ali sivkast, tudi z rivčkom, ki se „žirafnik“ (otiorhynhus girafa) imenuje in hudo žre. Če trto dregneš, se storé mrtvi, padejo doli in se več ne ganejo; na zemlji jih je pa težko razločiti; zvaljeni njih červiči se globoko zarinejo v zemljo, se ondi dobro redijo in pod zmrzlino ohranijo, tretje leto pa pridejo na dan in kakor novi kukci objedajo sadeže.“

Temu dostavljamo mi še to: Trtijoni so najbolj požrešni mesca maja in rožnika; včasih se prikažejo v jeseni vdrugič; mesca julija in avgusta leže ona jajčica, drobnemu prosu podobne, iz jajčic pa izlezejo črviči take podobe, kakor smo jih že gori popisali. Pravijo, da ta stvar 60 dni potrebuje, da jajčica spet postanejo kukci. Vinogradi na suhi zemlji so tem kukcom najbolj podvrženi; tudi se bolehnih trt raje lotijo kakor zdravih. Težko jih je pokončati, ker stresati jih s trt na podložene rute ali rijuhe je težavno delo; vendar je to obiranje in pobiranje še edina pomoč, ki največ zdá v hladnem vremenu. Nekteri svetujejo med trte konoplje sejati, češ, da se potem trtijon rad na konoplje preseli, — pa to je prazna.

Poduk

zastran pravega gleštanja domače živine zavoljo tega, da ne zboli in zastran tega, kaj naj stori kmetovavec, kadar mu živina zboli.

I. Oddelek.

(Dalje.)

Hlevi morajo prostorni biti.

Da živina zdrava ostane, ji je pred vsem treba, da se sprehaja; to ne veljá samo za mlade živinčeta, ktere ne rastejo in ne teknejo, če so vedno zaprte, ampak tudi za stare. Torej je tudi zlo koristno, živino na pašo goniti, in dasiravno se živina na paši ne redí vselej, ji vendar to dosti dosti tekne, da se dobro sprehodi in zleta. Zavoljo tega naj se živinčeta vsaj par ur na dan na kakem prostornem mestu zletavajo. Ovce že tako sploh v hlevu niso privezane, pa malokje se skrbí tudi za to, da niso preveč na tesnem nagnječene. Prav dostikrat se primeri, da se bolezni izcimijo v ovčjih hlevih, v kterih so živali prebivati primorane; take bolezni naglo naglo poberajo živinico. Če se živina ne more prosto gibati, je škoda zavoljo tega še bolj velika, da je zrak v hlevu zlo pokvarjen. Ni tedaj dosti, da so ovčji hlevi zračni (luftni); tudi preveč drobnice (bravi) ne smé v njih nagnječene biti, vsaj toliko ne, da bi se ne mogla žival gibati. Sploh bi utegnilo za ovco prostora pol sežna (klaftre) na dolgo in široko dosti biti.

V nekterih krajih so sicer z dobrim uspehom poskusili, tudi govejo živino v hlevih ne priklenjeno imeti; ker pa take živinčeta preveč klaje potrebujejo, vendar bolj hasne, govejo živino priklenjeno imeti. Zdravje živine sploh zavoljo tega nič ne trpí, če je tako priklenjena, da si z verigami (ketnami) ali vrvmi ne more škode delati, ali da sploh ne stojí preveč na tesnem. Kakor je govedo veliko, potrebuje tudi prostora; navadno potrebuje srednje veliko goveje živinče staj, ktere so 4 čevlje široke, 10 čevljev pa dolge z jaslami vred. Večidel je preveč živinčet, preveč na tesnem po hlevih, ne samo, da živina v pretoplih in zatuhlih hlevih živi, ampak živina tudi ne more zložno ležati. Dostikrat se zgodí, da živinče živinče sune, na-nj stopi ali kakor si bodi poškoduje.

Konji potrebujejo zavoljo veče visokosti tudi bolj širokih staj, in treba je skoraj, da eden druzega ne poškoduje, jih s tramovi in stenami ločiti. Zavoljo tega je skrbeti, da konj ni prekratko privezan, tako, da se dostikrat še vleči ne more. Sploh zadene konje marsiktera bolezen zavoljo tega, ker so prekratko privezani.

Vsako mlado živinče mora biti, dokler je mogoče, prosto, to je, ne privezano, pa v svoji staji naj se prosto giblje. Najbolj škodljivo je žebetom, če so privezane, ker jih to ne overa samo v rasti, temuč tudi bolezni kit in kosti na nogah se jih zavoljo tega lahko lotijo.

Toplota v hlevih.

Zastran toplote je bilo že rečeno, da ne smejo hlevi, v kterih živina živí, ne pretopli ne prehladni biti. Pa vsaka domača živina ni enako občutna za gorkoto in mraz; ravná se to po tem, kakoršno kožo ima, ali pa kako je vajena živina.

Ovce že volna mraza bolj varje, in ker hodijo večkrat na pašo, so tudi frišnega zraka bolj vajene; tudi precej velik mraz prestanejo, za veliko toploto so pa zlo občutne; zavoljo tega zbolé prav rade v toplih in zatuhlih hlevih nevarno na krvi. Pa tudi na paši jim je velika vročina, kakor o poldne poletenski čas, dostikrat škodljiva; ako tedaj o takem poletenskem času ni mogoče ovac v senco zagnati, naj se raje v dobro prevetrane hleve nazaj ženejo, kamor opoldansko solnce ne sije.

Goveja živina sploh je za mraz bolj občutna, ker je navajena v toplih in večidel tudi pretoplih hlevih živeti; treba je tedaj tudi vedno za to skrbeti, da so goveji hlevi topleji kakor ovčji, toda gledati je, da hlevi niso samo topli, temuč tudi snažni morajo biti; zakaj če je hlev pretopel, se dostikrat primeri, da živina nagloma pogine in da jo zlasti rada bolezen z imenom črm ali vrančni prisad napade.

Tudi goveji živini je škodljivo, če sonce naravnost na-njo sije; ako se tedaj opoldne iz hleva žene, je treba take previdnosti kakor pri ovcah.

Konji sploh za mraz niso tako občutni, ker so ga bolj vajeni; toliko bolj jim pa škoduje presoparen in pretopel hlev, zlasti če morajo več dni zaporedoma v njem ostati.

Bolezni možganov, ktere jih večkrat napadajo, kakor kolar, vrtoglavica, izhajajo gotovo tudi iz tega, ker ljudje mislijo, da hleva ponoči nikoli ne morejo dosti zapreti, da bi kaj sapice va-nj ne prišlo, ko so vendar konji bolj kakor vsaka druga domača živina frišnega zraka vajeni.

Prešiči še manj kakor ovce veliko toploto prenesejo; zlasti poleti ni mogoče, jih na dosti hladnem kraji imeti; zavoljo tega je tudi treba, da hlevi in prostori, kamor se podnevi spušajo, tako ležé, da sonce po mogočosti malo na-nje sije, posebno mora pa na tacih prostorih vedno dovolj vode biti, da se morejo prešiči v njih hladiti.

Nič manj kakor prevelika toplota ni tudi veči mraz domači živini škodljiv; zlasti veljá to od mladičev, kterim sploh toplota bolje dé. Prasički in jagnjeta so za mraz silno občutni, in hlevi, v kterih so, morajo vedno dosti topli biti, če ne zadene gospodarje velika zguba. Tedaj tudi ni dobro, da se stare ovce, koj ko se z mrzle paše in dostikrat vse premočene v hlev vernejo, koj k jagnjetom spusté, ki so domá ostale. Najbolj škodljiv je živini puh in naglo premenjeno vreme; puh je toliko škodljiv, kolikor bolj sogreta je živina, na ktero vleče, tedaj posebno potem, ko je mogla živina trdo delati in se sprehajati. Ta škodljivost se dostikrat pri konjih vidi in pa tudi pri druzih živinčetih, ktere v zlo toplih hlevih živé in blizo vrat, okenj in duškov stojé. Živina naj se tedaj v hlevu tako postavi, da mrzla sapa ne puha naravnost na-njo; dostikrat je dosti lesena stena, ktera živinčetove staje varje.

Naglo premenjenje toplote je toliko bolj škodljivo kolikor veči je razloček med toploto in mrazom. Navadno mislijo ljudje, da je samo to živini škodljivo, da iz toplote v mraz pride; gotovo je pa, da se morejo živinčeta tudi takrat premraziti in zboleti, če pridejo naglo iz mraza v topel hlev. Zavoljo tega je tudi treba, da se hlevi tudi poleti prevetrujejo, tisti čas, ko se živina sprehaja ali je pa pri delu, da je kaka škoda ne zadene, kadar se potem v pretople in soparne hleve vrne. Ako zadnjič hlevi niso nezmerno topli, bo malokadaj kakemu živinčetu škodovalo, če prav naravnost iz hleva vén na mraz pride.

Kadar se ovce zavoljo strižnja kopljejo in umivajo, naj se posebno na to gleda, da se potem na toplem in zračnem kraji osušajo; najslabeji kraj za to je hlev, ker se vlažna para, ktera o sušenju iz ovčjega života puhtí, ne dá iz hleva spraviti drugač, kakor da sapa skozi hlev vleče; to je pa ovcam nevarno. Ako pa ta para v hlevu ostane, se ovce preveč počasi osušé, in ostanejo toraj predolgo v veliki vlažnosti, ktera je posebno ovcam zlo škodljiva. Te živinčeta je tedaj po mogočosti varovati, da dež ne gré na-nje, ker ni le volna potem menj vredna, če je dostikrat premočena, ampak tudi marsiktere nevarne kužne bolezni se izcimijo iz tega. Ravno tako je tudi gosta in vlažna megla škodljiva, ker tudi kakor dež moči; skrben gospodar tedaj svojih ovac o megli ne bo na pašo spuščal, ker velika vlažnost zraka k marsikterim boleznim pripomore.

Tudi ostrižene ovce potrebujejo, da se ne prehladé, posebne previdnosti, da se o deževnem in veternem vremenu koj po strižbi ne ženejo iz hleva, ker jih volna gotovo varuje, za vlažnost in mraz pa so zlo občutne.

Dostikrat peljejo tudi konje koj na vodo, ko od dela vsi vroči in dostikrat v potu vsi mokri domú pridejo; nevarne bolezni iz prehlajenja, kakor kolika, rah., še celó pljučni prisad so dostikrat nasledki take nemarljivosti. Ravno tako je konjem škodljivo, če, kakor se navadno zgodí, vsi premočeni v hlev pridejo in jih nihče do suhega ne obriše. Skrbni gospodar bo tedaj vselej skrb imel, da se vse njegove delavne živinčeta dobro obrišejo in odrgnejo, preden od dežja vse premočene v hlev pridejo, ali pa se vsaj koj potem, ko v svoje staje pridejo obrišejo in razpravijo.

Kako svitel mora biti hlev.

Vsaka živa stvar tekne v svitlobi bolje kakor v tamoti; hlevi naj bodo tedaj svitli ne samo zavoljo tega, da se v njih ložeje dela, ampak tudi zavoljo zdravja živine. Zlasti očém živine je škodljivo, če iz tamnega hleva naglo na sonce pridejo. Ljudje sicer mislijo, da to goveji živini in drobnici ne škoduje, konji pa utegnejo zavoljo tega nevarne bolezni očí dobiti; dostikrat še celó popolnoma oslepé. Nič menj ne škoduje prevelika sončna svitloba sama; torej naj so hlevi tako postavljeni, da sonce živini ne sije ravno v očí; zlasti konjem je to silno škodljivo, kar se lahko iz tega posname, da v tacih okolišinah dostikrat vertoglavi postanejo, in da konji, kteri imajo že bolj majhno tišavko, (Dummkoller), na preveliki sončni svitlobi še bolj tišavasti postanejo, poslednjič pa še celó znoré. (Dal. prih.)

Šolske reči.

1.

Letopis c. k. ljubljanske nižje realke.

V letošnjem letopisu pod naslovom: „Imena, znamenja in lastnosti kemiških prvin“ nahajamo obširen spis slovensk, ki nas je jako razveselil zato, ker obdeluje znanstveno polje, ktero živo sega v djansko življenje sploh, še posebno pa v obrtnijstvo in kmetijstvo, in ker prav srečno nadaljuje slovensko terminologijo v vedi, pri kteri nam je obdelati še mnogo celine. Rajni Matija Vertovec je bil prvi, ki se je lotil z občno pohvalo dosti težavnega dela; veliko lepe tvarine je spravil nepozabljivi rodoljub na dan, — al veliko nam je vendar še zapustil neobdelanega polja. Marljivi in učeni gospod prof. Miha Peternel mu je srčen naslednik. Izvolil si je, kakor iz omenjenega spisa vidimo, za svoje študije imenoslovje kemiško, in kdor po lastnih skušnjah vé, kako tankega sitica je tù potreba za rešetanje novih imen, da od ene strani beseda to prav pové, kar stvar ali lastnost pomeni,

od druge strani pa, da se beseda strinja z duhom gladke slovenščine, bo pač gosp. profesorju rad priznal, da je večidel prav dobro zadel, kar je stvaril, in da je vsakemu, tudi neučenemu, prav lepo razjasnil temno pot, ktera pelje v skrivnosti natorne. Vi pa, ki pravite, da naš jezik je reven, da ni za više vede, beríte spet ta spis; če znate brati in če ste pošteni, bote skesani trkali na prsa „mea culpa“, „mea maxima culpa!“ Ni nam tukaj mesto, se spušati v drobno pretresovanje imenoslovja, ki ga gosp. profesor nasvetuje; le to rečemo, da po naših mislih je pravo pot hodil, kadar je nove besede stvaril, ogibaje se od ene strani nepotrebnih purizmov, ki zatemnujejo namesti da bi razjasnovali, — od druge strani pa tudi se ni brez prevdarka uklanjal terminologíi druzih Slovanov, ako je vidil, da naša slovenska beseda je bolja. Ker gosp. pisatelj nikakor ne misli, da ne bi bilo popravkov treba v tem, kar je stvaril, zato h koncu svojega sostavka ponavlja prošnjo: „naj bi mu natvoroslovci in tudi jezikoslovci kmali po eni ali drugi poti svoje misli o tukaj natisnjenih imenih prijateljsko razodeli.“

Po ustanovljenji imen in znamenj kemiških, profesor Peternel vse nekovine (Metalloide) in tri lahke kovine (leichte Metalle) popisuje po njih poglavitnih lastnostih. Pač je želeti, da bi kmali nasledoval spis še o drugih lahkih in težkih (žlahnih in nežlahnih), in da tako dobimo celi spis, ki ga nam obeta gori imenovani napis. Srčno nas je veselilo slišati, da je ta spis skorej tudi že dodelan, in da se utegne tiskati na stroške kmetiške družbe, ki je tudi Vertovcovi kemíi pripomogla na beli dan. *)

Iz šolskih naznanil, ki jih je sostavil namestni vodja dr. Henrik Mitteis, posnemamo, da učiteljev je bilo pri realki 7, učencov od začetka 139, konec leta jih je ostalo še 124, trije več memo lanskega leta; po narodnosti 81 Slovencov, 50 Nemcov in 8 Italijanov; v nedeljski šoli je bilo 113 obrtnijskih učencov in 10 pomagačev. — Ako pogledamo pisavo teh imen, človeka oči bolé. Namesto, da bi se po pravilu „vsakemu svoje“ pisale slovenske imena po slovensko, nemške po nemško, laške po laško itd., se piše strašna soderga. Tù se pač vidi, kako težko stane, Slovencom nam pravičnim biti; še bolj očitno je pa to, ako pregledujemo krajine imena, sploh nemške, kakor da bi bili Slovenci vsi okoli ali še celó sredi teutoburškega gojzda naseljeni. Saj vendar imamo vseh slovenskih mest, trgov, vasí in sel imena, ki med ljudstvom živé in jih je celó deželna vlada na svetlo dala (glej deželni zakonik leta 1857.)

Da pa ne končamo z jeremijado teh vrstíc o letopisu realkinem, še enkrat svojo radost razodevamo gospod Peternelu o njegovem izvrstnem sostavku, kteri — kakor lanski „o slovenskem glasji“ našega vrlega gospod prof. Lesarja — bode našemu slovstvu v veliko djansko korist. In le ta daje pravo ceno letopisom šolskim.

Originali iz domačega življenja.

Spisal Valentin Zarnik.

III.

Čudni možje.

(Dalje.)

Ko smo zdravice odpili na načelo, po kterem bo Špencir filozofijo razlagal, prične neusmiljeni Lim tako-le:

„Samo pri naši himni „Hej Slovani“ sem dozdaj dvanajst glažev pobil; navdušenost za načelo „prekletih grabelj“ mi je trinajstega pobrala. Predragi! čujte: trinajst! To je pomenljiva številka, in kaj pomeni? Kakor ste že vsi enmalo v prihodnost poljukali, mislim, se ne bote srdili, da se tudi jez enmalo ti špranji približam. Vidim, da pride čas, ko bodo moje sanje resnica in dobimo v Ljubljano jugoslovansko vseučilišče, za ktero je že leta 1848 neki veljaven našinec ministra v interpelacii nadlegoval. Jez bom kakor profesor anatomije mrliče trančiral in kostí na drat nabiral; Tiln! ti boš pa našo filozofijo razkladal; pa ne omejen in zaprt v ozke zidovje, temuč kakor pri starih Grkih boš bós paritetikaril. Najpripravneji prostor za tvoje razkladbe bo „Roženpoh“, kjer se bo vsako jutro velika množica okoli tebe zbirala in srkala enako žejnemu jelenu iz pravega vira poznanje našega modroslovja. Tako boš spodrinil pismouke, farizerje in velikaše tistih „deutschliberalcov“, ki dandanašnje tam kavo srkajo, vodo v-se vlivajo, zato pa tudi vodeno čenčajo in se radujejo, da „Roženpoh“ je že po imenu nemška „kolonija“ in poddružnica frankobrodska od 6. do 8. ure zjutraj in popoldne od 4. do 8.

„No, ali si že končal?“ — vpraša preplašeni Tiln s tankim glasom.

„Dobro je, dobro je za zdaj — povzame spet France — odmerjene pol ure je preteklo; ste že skoraj vsi pozabili, da mora zdaj Rostbeef-wine gotovo biti. No, Šuka, poskusi, ali ti je všeč, pa ga ne poženi precej, temuč ga moraš v ustih sèm ter tjè mešati, da pravi okus dobiš.“

Očí vseh se v Šuka vprejo, ki je za kost prijel, da bi mu iz kupice ne padla, in vino pokušati začne. Kanalček je na nepopisljivo vižo škilil, modrijanski Špencir ni nobene gube spremenil in je flegmatično čakal, kaj da se bo vendar iz tega zleglo; le Lim si je ustnice grizel, da bi mu smeh ne vhajal. Pošteni Šuka prvi dušek enmalo v ustih povalja, potem požre in kmalo zakričí:

„Izvrstna znajdba! izvrstna znajdba!“ Šla je kupica z dolgo kostjo okoli cele mize, vsakdo, še Turibius mora en požirek narediti in enoglasna hvala je donela iz vseh ust. Pa večino predrage kapljice smo pustili Krištofu, ki jo v petih duških vso podavi, se potem vsled te nepričakovane dobrote po prsih gladi in pripoveduje, kako so Angleži neizrekljivo praktičen narod.

Lim pa potegne iz kupice kost, jo slovesno povzdigne in prične: „Mislim, da je šale in smeha zadosti in da ne smemo zabiti, zakaj smo prav za prav sèm prišli; Kanalčkovih pet bokalov smo popili, pa še dozdaj nihče spomnił ni, zakaj jih je naš visokodušni prijatel in slaven trgovec plačal. Vi mi bote dopustili, da človek ne živí samo, kakor Šuka, od konjske kostí v vino namočene, temuč tudi od kake mesnjate, dobro posušene krače; toraj, France, mož beseda, daj, da pričnemo!“

„Le, le, — pa to na me ne spada, naj Kanalček prične, ki je za pijačo dal“ — odgovori mirno Môdrôs.

„Ajd, Kanalček, odreži!“ — se vsi na njega obrnemo.

Kanalček prične mahoma špago odmotavati, se šaljivo smehljá in pride počasi do drugega salastega papirja. Šuka in Špencir sta kakor izstradana volka s Karpatov prežala, tudi Lim ni bil brez strasti, — drugi papir se odmota, zadnje zagrinjalo pade . . . . in . . . . in . . . . . ni bilo nobenega klika in krika, kar vsi smo okamneli, ker ni bilo ne duha ne sluha po svinini, ampak bili so stari šlebedri Francetovi, kterim so bile enmalo pred, kakor je bilo viditi, štebale odrezane!! — Nekoliko trenutkov vsi molčimo, Lim se prvi zavé, se na vse grlo zakrohotá, prične ploskati in vpiti:

„Pravo! pravo! France, ta je brez oporeke najbolja današnja! Kanalček, prični, prični, vgrizni no, mi bomo za taboj!“ — Kanalček pa to viditi kar strmí, besede ne zine, vse barve spreminja, s klešami žgani in lepo naviti lasje so mu kar vpadli, po navadi, kakor sem že rekel, je z

*

*) Pri ti priložnosti si ne moremo kaj, da bi ne omenili, kako zeló Slovenci pogrešamo matice in društva, ktero bi potrebnih knjig dajalo natiskovati. Žalibog je malo pisateljev tako srečnih, da bi zamogli zraven svojih del in trudov dragi domovini žrtovati še svoje pičlo premoženje. Ali bi se s pomočjo slovenskih rodoljubov ne dalo spraviti na dan društvo, ki bi izvrstne vednostne in lepoznanske dela na svitlo dajalo in večidel revne pisatelje podpiralo? To vprašanje stavimo zlasti vam domorodci, ki vam je mili Bog materialnega blaga dovolj dodelil!

enim očesom v Šiško, z drugim v Udmat gledal, zdaj je pa gotovo desnega proti Kranju, levega pa proti Litíi obračal. Špencir s tankim glasom počasi dostavi: „Ta svinina pa Rostbeet-wine in tudi načelo slovenske filozofije prekosi.“

France se ne dá iz konteksta spraviti, temuč po stari svoji navadi počasi besedo poprime in reče: „Odpustite! to veste, da nisem nikoli coprati znal, in težko, da bi tudi kterikrat v svojem življenju; toraj bote lahko zapopadli, da nisem krače v šlape spremenil, in tudi ne bote tirjali, da bi vam zdaj šlapo v kračo spreminjal. Tudi vas nikdar nisem mislil za norca imeti, temuč to se je vse brez čeznatornih prikazen pripetilo. Imam že od nekdaj svojega čevljarja v Klosterneuburgu, ker mi jih za petdeset kebrov cenejše poddela, kakor pa v mestu. Nesem mu jih danes en par za poddel in si dam šlape odrezati, ki mi bodo pozimi na večer domá izvrstno služile. Zamotam jih v te-le papirje, in srečam tako našega slavnega, vse častí vrednega prijatla Kanalčka, ki me radoveden prične izpraševati, kaj da nesem? Moja fantazija se je pa ravno takrat v nedosegljive daljine zgubila: mislil sem si, kako bi se mi podalo, ko bi imel namesto uborega čevljarja kakega bogatega strica, mesarja, v Klosterneuburgu obiskovati, ki bi mi včasih kako lepo gnjat ali kračo podaril. V ti preživi domišlii se pa nehoté zmotim in našemu toliko občudovanja vrednemu prijatlu Kanalčku, žalibog, tako krivo odgovorim! Kakošne nasledke so ti nesrečni brezštebaljni čevlji imeli, lahko vsakdo sodi, ker pet izpraznjenih bokalov pred nami stojí.“

Ves zbegan Kanalček spet enmalo svoje dušne močí zbere, si en parkrat na vsaki strani v lase seže in jame jecljati: „Veste kaj, gospôda, veste kaj, to bi bilo pa vendar preveč, da bi vam vse to jez plačal, potlej bi me pa še za norca imeli; vsak pravičen, — vsak pravičen človek bo to dopustil, da to ne gré, da to ne gré, če France tudi svojih obljubljenih pet ne plača.“ — „To je pa spet res!“ — smo mu mahoma vsi potrdili.

„Bog obvari — odgovorí France — „da bi jez ne bil mož beseda. — Turibius! Turibius! Ala napolnite! — tudi sem danes tako dobre volje, da bi vam ne le Rostbeefovo vino in kalibrados, temuč tudi pravih rostbeefov, beefsteakov, krač, gnjat, milares in lancas rad do sitega nakupil, ko bi bilo pri „pijanem srakoperju“ kaj dobiti. Čudežev, kakor sem rekel, ne znam delati, da bi vam fižol v kavijar, česen pa v strakin spremenil, zatoraj ostanimo, ako Vam je drago, pri naši domači narodni jedi, ker že boljega ni. Pite pa, kolikor se vsakemu ljubi, ker danes sem dobil od svoje tete petdesetaka, kar se mi leto in dan komaj enkrat primeri. (Dal. prih.)

Dopisi.

Iz Topčidera poleg Beligrada 25. jul. dr. Podl. — Tukaj živa duša ne misli, da se mir ohrani; zato se vse priprave delajo za hud boj, ki nam žuga. Nihče ne verjame, da Turci trdnjave lepe zemlje srbske, ki jih v svoji oblasti imajo, bodo mirno zapustili, posebno ne, ker se od sedanjega sultana pripoveduje, da je Turčin skozi in skozi starega kopita, ki se najmodrejšega, najbogatejšega in najmočnejšega cara na svetu čisla — cara vseh carov in kraljev, ki so le muhe proti njemu. Da njegovemu carstvu denarja manjka, da njegova armada zavoljo pomanjkanja denarjev po več mescov plačila ne dobiva, mu nihče povedati ne sme, in če bi kdo tudi rekel kaj tacega, nikakor ne verjame. Pripoveduje se tudi, da je sivi graničar Omer paša s sultanom pogodbo (kontrakt) naredil, po kteri mora najprej nepokojne Črnogorce podaviti, potem prevzetne Srbe pobiti; ko se Srbi več gibati ne bodo mogli, mora na Grke planiti in jih pokončati, potem mora Moldo-Vlahe zatreti in od tod mora naravnost nad ošabne Ruse iti in jih za vselej pogubiti. Časa mu je sultan dosti odločil, namreč celih sedem let. V Topčideru in v bližnjem Rakovicu je srbska vlada za belgradske otroke in žene po več kolib (šup) napraviti dala iz slovenskih desk ali dil. Morate vediti, da po Srbskem samo dile iz naših slovenskih krajev imamo, ktere Krajnci ali Štajerci po bistri Savi do Beligrada plavijo. Se vé da Srbi bi lahko dosti več domačih dil imeli kakor jih imamo mi Slovenci; vsaj host in gojzdov imajo dosti lepših in večih kakor mi; morebiti še pridejo časi, da bojo Srbi pošiljali dile Slovencom po Savi nazaj. V topčiderskih velicih kasarnah so glavne vojniške bolnišnice še brez bolnikov; jih bomo še le tedaj dobili, kadar bo nas Omer paša pohodil. Šole so po vsi Srbii zdaj zaprte; dijaci so prostovoljno za orožje prijeli in imajo lepe belgiške puške in sablje. Njih četa se imenuje: „prizrenska legija“ od imenitnega mesta Prizren v stari Srbii. Tudi Hrvatov, Vojvodincov, Poljakov, Čehov in Madjarov je zdaj mnogo v Srbijo prišlo, ki imajo svojo legijo. Bulgarov je pa od vseh ptujih narodov največ; oni imajo svojo četo. Srbsko upraviteljstvo je vsem dalo lepo obleko in dobro orožje. Gospodine Omer paša zná v Srbijo priti, kadar mu je drago; vse ga željno pričakuje, pa mu bo dobro postreglo. — Vročina je pri nas grozno velika; dežja nam zopet pomanjkuje; grojzdje že zobljemo; tudi češplje in drugo sadje je sploh vse zrelo. Vsega je obilo, hvala Bogu, samo seno je letos precej drago; zavoljo suše ga je komaj nekoliko več kakor lani; vlada vse pokupi za vojsko. Z Bogom!

Maribor 5. avg. V nedeljo 3. avgusta je praznovala tukajšna čitavnica svoj prvi god. Tolika množina odličnih vezovavcov je počastilo mlado vezanco, kolikoršne se nikdar nadjati ne bi upala. Prišli so gostje iz bele Ljubljane, iz srca Slovenstva, prišli so iz sosednega Varaždina, iz Gradca, iz Dunaja, celó iz daljnega Trsta. Slovensko Štirsko pa je bilo, rekel bi, popolnoma zastopano. Prišli so kmetje in gospodje iz starodavnega Celja in Ptuja, iz prijazne slovenske Bistrice in Radgone, iz Žavca, Konjic, od sv. Lenarta v slovenskih goricah, iz Lembaha, iz Ruš, Hoč, iz Pulskave, iz Frauheima, iz Poličan, od sv. Barbare pri Borlu, iz Zavrča, od device Marije v Breziji, od sv. Petra, sv. Marjete na Pesnici, od sv. Kunigunde, iz Jarenine, od sv. Jurja v slovenskih goricah, od sv. Ane, sv. Benedikta, od sv. Roperta, od sv. Martina pri Kačjeku (Wurmbergu), iz Lutomera in Rogatca, — na kratko reči smemo — celo slovensko Štirsko je prišlo mlado našo čitavnico pozdravljat. Koliko je bilo gostov pri besedi nazočih, se dá iz tega povzeti, da se je 500 iztisov pesem pri besedi pevanih med pričujoče razdelilo, pa je še bilo več kot 200 oseb, kterim se ni več moglo z listi postreči. Ne presežemo tedaj resnice, ako pravimo, da bilo je pri besedi 700 ljudí.

Že v saboto večer je nam pripeljal vlak od juga lepo število gostov iz bele Ljubljane in iz bližnjega Varaždina, med kterimi z imenom le občno visokospoštovanega vrednika preljubih naših „Novic“ dr. J. Bleiweis-a navajam. Zbrali so se ta večer gostje v Tapeinerjevi gostivnici na lepem vrtu, kjer smo se v veselem razgovoru čez polnoči radovali. V nedeljo jutro pa so priromali gostje od vseh straní. Vlak od severa nam je pripeljal ljubljenca slovenskega naroda, iskrenega zagovornika naših svetih pravic, dr. Lovreta Tomana, iskrenega domoljuba dr. Muršeca, mladega nadepolnega pesnika Gr. Kreka itd.

Ob devetih je bil napovedan zajterk v pohlevno okinčani sobanici čitavnice. Bilo je vse živo. Ko vstopijo gospodje Hrvatje v krasni narodni obleki, jih pozdravlja mogočni „živili“. Zdaj pride gosp. dr. Bleiweis. Gromoviti „živio“ ga sprejme. Posebno kmetje so bili vsi navdušeni videči onega moža, od kterega so se, kakor so rekli, že toliko koristnega in lepega za dom in življenje naučili. Zadnjič pride tudi gospod dr. Toman spremljan od gospod dr. Dominkuša. Gromoviti „živio“ ga pozdravlja, za kteri

prisrčni pozdrav se je gosp. dohtar prijazno, kakor je njegova navada, zahvalil.

Kmali preide ura med prijaznim pomenkovanjem in čas se bliža k sv. maši. Ko deset odbije, se vzdigne velika truma iz čitavnice in se podá k slovesni božji službi v prijazno okusno okinčano cerkev sv. Alojzija, kjer so prečastiti gospod kanonik in fajmošter stolne cerkve, J. Bostanjovec, peto mašo služili. Čez in čez je bilo svetišče polno pobožnih moliteljev iz vseh stanov; naši pevci pa so tako krasno prepevali slovensko od gosp. J. Miklošiča izvrstno zloženo sv. mašo, da smemo brez ugovora trditi z nekim nepristranim pretresovavcom, da se tako izvrstno izpeljano pevanje v Mariboru še slišalo ni.

Ko smo Bogu čast in hvalo dali za sprejete dobrote in ga prosili, naj nam tudi vprihodnjič svojega blagoslova ne odreče, smo se razkropili po prijaznem mesticu drug drugod, pa kmali je nas sozivala dvanajsta ura v hladivno senco na vrt Maherjeve gostivnice k veselemu pa prav prijatelskemu obedu. Do treh in še delj smo bili tù veseli in židane volje.

Ob petih naznani pokanje možnarjev na plavarni, da se še več nam milih gostov pripelje. In res ni preteklo četrt ure, že se pripeljejo vrli Bistričani v lepo okinčanih kočijah. Na prvi so bile zastave slovanska, avstrijanska in štirska. Njihov voditelj je bil uneti in iskreni domoljub gosp. dr. J. Vošnjak.

Zdaj se je bližal čas, da pride vlak od juga. Kdor more, ide gostom na kolodvor naproti. Oj, koliko jih je bilo in kaki možje! Tù smo pozdravili našega Davorina, Božidara, Cafa, dr. Ipavica, Ripselna in še mnogo mnogo drugih posvetnih in duhovnih gospodov. Od kolodvora do čitavnice je bila nepretrgana rajda prihajajočih gostov.

Čas pohaja, bliža se ura za besedo odločena, vse se vzdigne k najglavnejšemu delu naše slovesnosti, k besedi. Prostorna sobana pri Maherju je okusno okinčana. Spredaj nad glasbiščem se blišči oprsje presvitlega, premilostljivega našega cesarja Franca Jožefa I. z lepim zelenim lipovim vencom obdana, na desni veje avstrijanska, na levi slovanska zastava, obe iz drage težke žide s cvetlicami okusno ozalšane. Dvoranine stene zalšajo ščiti z napisi iz vseh slovanskih narečij, iz najslavnejših pesnikov. Puškin, Lermontov, Mickiewicz, Čelakovski, Kolar, Mušicki, Prešern, Koseski in celó stari Nestor so tù govorili k svojim navdušenim vnukom.

Iz Prešerna so bile tele besede:

Vremena bodo Slovencom se zjasnile
Jim milši zvezde kakor zdaj sijale.

Iz Koseskiga:

Svetu pokažite lik domače navade in misli;
Biti slovenske krvi bodi Slovencu ponos!

Iz J. Č.:

Samo složno, a ne vsak po sebi:
Raša, Soča, Sava, Drina z Dravom,
Krka ž njimi i drugim Dunavom, —
Da se sbude, što do sada nebi!

Iz Mušickega:

Svoj jezik svaki narod čuva,
Zašt njime svojim rodom biva
Njim sladje kuše uma plod.

Iz teh naj vsak bravec povzame, kakošnega duha so bili tudi ostali napisi. Vseh tukaj ponapisati prostor ne pripušča. Črke so bile rudeče na belem modro-obrobljenem polju, tako da je tudi tukaj slovanska trobojnica viditi bila. Ravno tako so bile okna z rudečo, modro in belo pripreženе.

Ura začetka je odbila, velika in prostorna sobana je bila čez in čez polna, pa ljudje so še vedno prihajali. Zdaj stopi predsednik čitavnice g. dr. Sernec na oder in govori tako-le:

„Predragi in častiti gosti in družbani! Leto je minulo, kar smo se tukaj v Mariboru mala četa rodoljubov zbrali, da z zjedinjeno močjo svoje za pravične spoznane namene dosežemo, svojim iskrenim željam za omiko našo in našega slovenskega naroda zadovoljimo.

Leto je minulo in glejte, število naših družbanov se je čveterno pomnožilo, in slovenski narod je nam iz vseh krajev naše blage domovine svoje prvake poslal, da nas z svojim pohodom častijo. Pa še veča čast se je nam dogodila, da tudi drugi sorodni slovanski narodi večeras svoje zastopnike v našem društvu imajo, da so tudi ti gospodje se na delo in veselje Slovencov ozirati vredno čislali. To je že lep zunanji uspeh, da smo se pred letom kakor gosti v tesni izbici zbrali, nocoj pa za naš shod največo dvorano v Mariboru najeli.

Leto je minulo, in sedaj se tudi vpraša: na koliko smo svoje duševne namere dosegli, in koliko veljá notranji pomen našega društva. Vsi veste, da se še pred kratkem Slovenec svojega jezika v javnih učilnicah ni mogel naučiti, da smo bili večidel tako odgojeni, naj bi materni jezik celó pozabili. Malokaj našega slovstva smo poznali in dostikrat po tuje duševno blago segali, čeravno bi domače še bolje bilo. Samo duhovni gospodje so narodu zvesti bili, v sami cerkvi še je bila slovenščina čislana, kakor je potrebno in pravično.

Mi smo se tedaj združili, da se v svojem milem jeziku izobrazujemo, da ga lepo rabiti moremo, če s Slovenci opravila imamo, in gledé tega namena nismo se motili, ko je nam pri početku gospod svetovavec c. kr. namestnije v Gradcu rekel: „Zakaj je Vam treba prebirati slovenskih časnikov, vsaj vsi znate nemški“.

Nadalje smo želeli po mogočosti vse duševno blago vživati, kar so nam slovenski in sploh slovanski pisatelji in pesniki prejšne in zdajšne dôbe skupili; po mogočosti vse to spoznati, kar je slovanska znanost resničnega in pravičnega spoznala, kar ste slovanska umetnost pa blago slovansko srce lepega in vrlega storile. Bili smo namreč prepričani, da so pravo kršanstvo, prava svoboda, enakost in pravica, pa bratovska ljubezen nam čisto blizo v slovanskem narodnem duhu.

Te namene smo že nekoliko dosegli, pa razun tega smo se že večkrat med seboj pošteno in po domače razveseljevali. To pa, kar smo dosegli, ne pride samo nam v korist, temveč vsemu našemu narodu. Iz pisarne enega pravdosrednika tukaj, vrlega podpornika, so se že slovenske prošnje sodníi izročile; imamo med seboj tudi dva gosp. sodnika, ktera slovenske vloge slovensko rešujeta. Dovolite, da še glavno reč omenim, o kteri se je delati začelo. Naš mecen v tem mestu, pravi knez med Slovenci, so nam pri neki priložnosti rekli, da je jihova najgorečejša želja na tem svetu k omiki slovenskega naroda, kolikor zamorejo, pripomoči. Povabili so zato družbane, naj bi vsak o svojem predmetu kaj prav podučljivega in koristnega za slovenski narod pisal, in obljubili so spise na svoje stroške dati v natis. Po tem blagem povabilu se je že nekaj pisalo in kmalo na svetlo pride, drugi sostavki se pa še spisujejo.

Za vse to, kar smo dosegli, zahvaljujemo se Bogu, in zahvalili smo se mu pred poldné v cerkvi. Naj bi nam najviši Vladar tudi zanaprej svoj blagoslov dal! Zahvalimo se pa tudi našemu presvitlemu in premilostljivemu cesarju, da se smemo ustavno gibati. Zahvalimo se tudi vsem svojim podpornikom, med kterimi omeniti mi je čast prevzvišenega biškopa diakovačkega Jurja Štrossmajerja, krepkega podpornika vsakega vrlega podvzetja pri južnih in drugih Slovanih.

Naj pri koncu svojega govora še dve reči opravim, in sicer prvič: naj ogovorim slovenske kmete, ki so nas danes iz daljnih in bližnjih krajev v tako obilnem številu obiskali. Med vami je že mnogo izobraženih, kteri spoznajo, da je človeku tudi treba duševne hrane in da ne živimo od samega kruha, — kteri spoznajo, da jim je slovenska omika bližejša in bolj sorodna od tuje, pa da domačo omiko dosti prej dosežemo, kakor je tujo doseči mogoče, ki je nam oddaljena. Primite, kar domačega Vam naše društvo ponuja,

— preglejte z nami krasne resnice, ktere je znanost že spoznala, — veselite se z nami onih krasot, ktere je človeška umetnost storila, bodi v pesništvu, v godbi ali v podobah!

Drugo pa je, da častite goste pozdravljam, kteri ste se od deleč sošli, pa se prijateljsko naše svečanosti udeležite. Verujte, da so Vam naše srca odprte, naše glave in naše moči, čeravno slabe, k Vaši službi pripravljene. Sorodne nam brate vse Vas prisrčno pozdravljam klicaje: Živili brati slovanski!"

Gromoviti živio- in slava-klici so doneli od vseh strani, ki so že med govorom govornika pri vsaki pomenljivejši besedi ustavljali.

Ko je gosp. predsednik končal, stopi steber slovenstva, prečastiti gospod dr. Bleiweis na oder in po naznanjenem pozdravu čitavnice ljubljanske govori o borbi, ki jo slavenstvo sedanji čas ima z obilnimi protivniki svojimi; razlaga nadalje, da, kakor je srednji vek imel boriti se za vero, tako se ima sedanji vek boriti za narodnost, al da razloček je v tem, da mi Slaveni nočemo krvavega boja, ampak le mirno duševno zmago, ktero bomo, ker sta Bog in Cesar z nami, tudi zadobili, ako le smo strpljivi, stanovitni, složni, in ako te tri lastnosti veže zlata bratovska vez vzajemnosti! — Možke in krepke besede gosp. dohtarja so poslušavcom globoko v srce segle in gromeči slava-klici, ki so govornika večkrat med govorom ustavljali, so ga spremljali z odra.

Za njim naš slavnoznani zgodovinar in jezikoslovec gosp. fajmošter Davorin Terstenjak stopi pred zbrano množico; izrekši pozdrav mile nam sestrice čitavnice naše celjske nadaljuje blizo tako-le: Današnja svečanost je presegla vse moje pričakovanje na daleč. Neizrekljivo mi je veselje videčemu, da naša reč tako lepo napreduje, — naša reč, za ktero sem tudi jaz v tem prijaznem mestu delal in trpel, za ktero je tudi iz moje roke — s ponosom rečem — marsiktero zrno padlo, ki zdaj živo in krepko poganja! Bog daj svoj blagoslov! — In ponavljali so spet se gromoviti živio-klici.

Zdaj stopi na oder državni poslanec gospod dr. Lovro Toman. Njegove na perotih poezije leteče besede so vzbudile nepopisljivo navdušenost pri vseh nazočih. Ko gospod govornik tako navdušenje vidi, pravi med drugim tudi tole: „Ko vas vse tako navdušene in vnete zagledam, mi pride na misel pripovedka od onih grških bratov, ki so se dali na meji svoje domovine nji v blagor pokopati. Tako se mi zdi, ste tudi vi pripravljeni za blagor svojega naroda za njegove pravice vsakoršne žrtve prinesti, ktere bi tirjal." — In spet ni bilo slava- in živio-klicov ne konca ne kraja.

Po končanih teh govorih, ki so bili tako rekoč uvodi „besede", se po programu začnejo pesme, v ktere je bila vpletena krasna deklamacija gosp. Gr. Kreka. O vsem tem pa in kako se je še dalje obhajala narodna večernica, drugo pot. (Kon. prih.)

Iz Celja. ⸸ — Poslednji večer p. m. je bil sopet vesel večer za celjske Slovence. „Mala beseda" postala je „velika", sicer ne po številu deležnikov, ampak po važnosti in zanimivosti govorov, po lepoti pesem in po občnem veselji, ki je oživljalo vse. Gospod ravnatelj dr. Kočevar je v svojem govoru častiti družbi naznanil, da je čitavnični odbor v seji 4. aprila t. l. nektere preslavne gospôde, kakor prečastitega gosp. knezoškofa A. M. Slomšeka, prevzvišenega gosp. vladika dr. J. Štrossmajerja, prečastite gospode dr. L. Tomana, Černeta, dr. J. Bleiweisa, Riegerja, Pražaka, Braunera, Palackiga, Klaudia, Miklošiča in dr. Muršeca imenoval kot častne ude čitavnice naše, ter večidel vsem tudi že s poklonivnimi pismi diplome poslal. — Naj iz listov nekterih teh prečastitih gospodov saj le jedrce vzamem in ga Slovencom priobčim. Tako nas prevzvišeni naš knezoškof mariborski spominjajo svojega gesla, da smo katoličani, Avstrijani pa tudi Slovani; nas spodbuja k pametnemu pa iskrenemu razvitku in napredovanju in nas svarí, se ne prenagliti, ter potrpljivim pa stanovitnim biti. — Prevzvišeni gosp. vladika Štrossmajer hvali napredek Slovencov vkljub vsem zaprekam; nas spomnuje neumrlih zaslug naših slavljenih prednikov, nas navdušuje, pridno delati na polji duševnega razvitka, ter kaže, kako Hrvati nas, svoje najbližnje brate, z najtoplejimi željami spremljajo, uverjeni, da nam je narav in previdnost božja eno nalogo in eno prihodnost odločila. Tudi je obdaroval prevzišeni gospod čitavnico našo z 200 fl., za kar mu naj bo najsrčnejša zahvala! — Gosp. dr. L. Toman nas zagotovlja, še dalje vse svoje moči darovati Slovencom in spomenivši se preveselega dneva, kterega so se odprle vrata celjske čitavnice, se srečnega šteje, da zanaprej ni samo naš brat po rodu, temveč tudi z nami in z drugimi vrlimi štajarskimi brati soud društva, iz kterega se hoče razlivati pravi poduk, prava omika narodu slovenskemu. — Enako piše tudi gosp. A. Černe, preslavni borivec za naše svete pravice v državnem zboru. Ostali gospodje nam dosihmal še niso odgovorili. Taki listi prednjakov slovenskih so gotovo lep dokaz, kako važne so za omiko Slovencov čitavnice, in da so vredne, podpirati jih, dokler živimo. — Po nekterih prelepih pesmih in po izvrstnem sviranju gosp. Tribnika na glasoviru, ki je neizrekljivo lepo petje slavička posnemal, je govoril naš m. gosp. opat M. Vodušek za ves slovenski narod važne in pomenljive besede. Jedro njegovega mikavnega govora je to-le: Ko so leta 1813 evropejski vladarji na hudi boj se pripravljali zoper strašnega silnika Napoleona I., je imenitni pridigar Zimmermann jih tako-le nagovoril: Vi hočete sovražnika premagati, pa ga le z obema rokama objemate. Vi imate njegove šege, njegove navade, francozki govorite, svojo deco francozki učite; vaši strežaji, kočjaži, hišnje, varučke itd. vse je francozko. Odpravite poprej vse te iz svojih dvorov, iz svojih hiš, pa vam bo z zjedinjenimi močmí zmaga lahka. Pruskega kralja je ta beseda tako vžgala, da je pri tej priči zapovedal, vse, kar je na njegovem dvoru francozkega, hitro odpraviti. — Slovenci! nismo li mi v enakih razmerah? Posnemajmo ovega kralja tudi mi, in reč naša bo jako napredovala. — Prav izvrstno je govoril tudi naših abiturientov eden, J. Kočevar, o poklicu slovenske mladeži, vzemši si za geslo Cegnarjeve besede: „Dovršujmo nam od zgoraj dano naročilo, da ne bo nam sonce za gorami zatonilo". — Rad bi že končal *), pa vendar ne smem dveh mož, udov naše čitavnice, prezreti, dobroznanega A. Grabiča, ki nam je sopet lepo pesem „od pridnega in zanikrnega kmeta" složil in zapel, in pa A. Bizjaka, po domače Pečovšeka, kteri nam je, posebno pa kmetom prav živo in tehtno na srce govoril. Po lepem, primernem uvodu je djal blizo tako-le: „Slišal sem mnogokrat svojega starega očeta pripovedovati, da so od svojega starega preddeda slišali, kako so ljudje se branili krompirja, ko so ga prvikrat v naše dežele prinesli. Kaj bi zdaj mi začeli, ako bi krompirja ne bilo! Tistim neumnim ljudem smo mi Slovenci na en las podobni. Tudi mi se branimo na vso moč najkoristnejše reči — svojega milega maternega jezika, in se ga nočemo poprijeti, ne ga, kakor bi treba bilo, izobraževati. In vendar nam je tako koristen. Glejte mene neučenega kmeta. Imam, ne da bi se hvalil, malo pa lepo posestvo; al pridite gledat, nad 3000 sadnih dreves, velikih in malih stojí v moji ogradi in izkupil sem letos že iz samega sadja pri 400 gld. Marsikteri izmed vas bi jih rad v svoj žep vtaknil, da bi le mogel. Kaj pa mi je tako daleč pripomoglo? Nič druzega, kakor kmetijska družba, h kterej sem že zdavnej pristopil in pa naše preljube „Novice" in Zalokarjevo „Umno kmetovanje", ktere obedvoje rad in marljivo prebiram. Bi bil li z nemškim jezikom tako deleč prišel, ker šol nisem ob-

*) Kar ste nam pisali zastran govorov celih, mora biti nekaka pomota. Vred.

iskoval? Nikdar ne! Le z našim ljubim slovenskim jezikom sem vse te dosegel. Ljubi slovenski kmetje! zemlja naša je mati, ona nas redí. Obdelujmo jo toraj pridno, kakor nas „Novice“ in druge koristne bukve učijo. Da bomo pa to zamogli in jih razumeli, se poprimimo vrlo slovenskega jezika. Neučen slovensk kmet vam je to govoril; verjemite mi: govoril sem iz srca, in gola je resnica, kar sem rekel, poskušal sem sam! — Potem je še gosp. Tribnik z nekim svojim učencom „Spremembe“ čveteroročno prav izvrstno in krasno sviral, pevci so zapeli še „Slava Gorenci“ in prava poglavitna „mala beseda“ bila je končana.

Iz doljnega Štajarskega 5. avg. Naj „Novice“ svetu naznanijo pridnega sadjorejca Jerneja Spobijana po hiši Levo v Gmajni, ki ima velik vrt in se že blizo 41 let s sadjorejo pečá; on je že sila veliko cepljenega sadja kmetom in gospôdi prodal in svojo okolico lepo podučuje, kako naj s sadjem ravnajo, divjake cepijo itd. Lahko bi na drobno naštel, koliko jabelk, hrušk itd. je že izredil in po deželi zaplodil; al naj to, kar sem rekel, zadostuje, da se očitna hvala dá, komur hvala gré.

Jan. Ou-k, kmet.

Iz okolice tominske 24. julija. *(Tomin — prijetno prebivališče za poletje).* (Konec). Vem, da mestni gospôdi in zlasti živahnim devojkam je drago, na deželi nekterekrat v bližnje vasice pogledati in ondi si kako južnico naročiti. Vadljo stavim, da o tej zadevi naš Tomin vse druge poletne stanišča daleč prekosí. Na čvetere strani se zamoreš iz našega trga po lepi cesti ali peš ali v vozu ali pa na konju podati, pa vsaka stran ima svojo lastno posebnost in razveselivno ugodnost. Ako ti je všeč, koračiš dvajset minut daleč v divotno vasico Poljubno; ondi se ti odpre snažna deželna krčma „pri Jelačiču“. Se ti bolj daljna pot zljubi, greš na most sv. Lucije — eno uro hodá. Ondi v bogati gostivnici „pri Žanču“ dobiš, česar poželiš. Med drugimi jedili ti priporočam postrve iz reke Idrice, kterih po mestih težko dobiš. Gostivnik, modra glavica, te bo peljal na visoki most pri vtoku Idrice v Sočo, ter ti povedal, kako so nekdaj Francozi in Avstrijanci za ta most se borili. Če si zemljoslovec, ti bo pravil, da tukaj nad rekama Sočo in Idrico je nekdaj stalo rimsko mesto „Noreja“, ktero se je pa po zemljozrušenji v vodo utopilo in za vselej zgubilo, tako da zemljopisci ne morejo za gotovo njegovega sledú več povedati. — Če te mika na zahodno stran našega trga svoje popoldanske pohode obrniti, bodeš pod hribom v večerni senci vidil pol ure deleč davnoslovečo vas Volče. Vedi, da ta priljudna vasica je zibelka vseh naselnikov po Tominskem. Čedatski pastirji so v neznanih časih čez hribe svoje čede pripasli in tukaj se vselili. Že v letu 1015 je na volčanskem polji cerkvica sv. Daniela stala in katoliški duhovni so od ondot celó v Bohinj ljudí učit in presvete zakramente jim delit hodili. Čast volčanski vasi! — Morebiti bi rad svoje telesne ude v kakem potoku ohladil? Glej, tukaj je priložni potok Kamnica. Njegova voda ti daje okrevno moč, ker po mnenji jako modrega zdravnika ranjcega Prokopa v Gorici ima nekoliko mineralnih delov v sebi. Ko si se skopal, pojdi v gostivnico k slavnoznanemu „Lamnjanu“; zagotovljam te, da južina ti bo dobro dišala, in zgovorni gostivnik te bo tako kratkočasil, da težko te bo stalo od njega se ločiti. Ne pozabi, preden se posloviš, kozarec vode iz tukajšnega studenca si naliti; zakaj povem ti, da volčanska voda je prva na Primorskem. — Komur se želja vkreše, več ur deleč na deželo iti, mu svetujem na Kobarid se peljati. Lepa dolina od Tomina do Kobarida je zares vredna, da jo obiščeš. Po sredi nje se veličastno ziblje naša slovenska Soča, na obeh krajih podolgoma ležé zelene livade in po goricah se lepe vasice ena za drugo vrsté, nad vasicami pa se gladke senožeti do visocih planin razširjajo. Znane so mi doline po Štajarskem, pa trdim, da toliko natorne divote ondi nisem našel. V Kobaridu stopi na hribček sv. Antona, in okó se ti bo radovalo nježnega pogleda. Tudi ta trg ima svojo povestico in med drugim ti to-le povem, da v najnovejših časih si je bil naš vitežki car Franc Jožef I. tukaj v Pincovi hiši prenočišče izvolil. — Ko si se v Kobaridu po volji nahranil in se na večer nazaj v Tomin verneš, se boš pa po vsi poti kratkočasil nad lepim petjem pastirjev, kteri svoje čede domú gonivši tako veselo prepevajo, da se po celi dolini razmeva od griča do griča. Ako bi jih Horac slišal, gotovo bi novum poema bucolicum pisal. — Tudi dobro mrzlo vodo zdaj imamo na sredi tominskega trga pod zeleno lipo; teče od 6. julija tega leta po dveh cevih jako okusna. Naš skrbni župan gospod Andrej Prezel, mož po volji vseh pametnih mož, si je s to občno potrebno napravo slaven spomin v Tominu za vse čase postavil. Leto za letom smo svoje tržanske predstojnike nagovarjali, prosili, terjali, silili, nam vodo na trg speljati; ni bilo mogoče želje doseči! Komaj je bil ta mož župan izvoljen, že je nam storil, česar si drugi upali niso. Premagal je vse ovére, in zraven tega tudi naš trg še s svečavo ponoči oskrbel. Tako je naš župan z novo krasoto priljudni Tomin ovenčal. Slava mu! — Sedaj, predragi mestjani in mestjanke, pridite k nam v Tomin; radostni Vas bomo sprejeli. Nimamo sicer ne še železnice in ne telegrafov, pa če naša pratika prav kaže, v kratkem bomo vse to imeli; za sedaj vam z veselim srcom ponujamo, kar nam je Bog blagodaril: dobro vodo, zdrav zrak, hladno podnebje, radostne gaje, divotne loge, priložne sprehajališča, z eno besedo: prav veselo življenje.

Ud tominske čitavnice.

S Pivke. Potrebno je bilo, da se je gosp. Levstik oglasil zoper tistega gospoda, ki že dolgo časa s „svojo“ etimologijo pokvarja nektere straní dobrega „Učit. tovarša“ in se obnaša kakor oni beljaški Jaritz, kterega staro brošuro je unidan „Presse“ hudobno nam pogrela. Zraven pa g. etimolog tudi mnogih neresnic donaša. Pravi med drugim, da je v šematizmu ljubljanske škofije pisano „Mokronovo“ in „Dobro polje“. Naj le pogleda imenik krajnskih far leta 1862, našel bo natanko „Mokronog“ in „Dobre Polje“ zapisano, in ne drugač. Zastran imena „Duplje“ naj še pomni, da pri obojih Dupljah, zgornjih in spodnjih, voda izteka iz votlin ali dupel (duplo res sploh pomeni votlino); še se pripoveduje, da tele, v tržiških planinah vrženo v jamo, je v Dupljah voda prinesla na dan. Pa dosti o tem; raji nekaj s Pivke.

Ob obiskovanji postojnske jame je neki dopisovavec v „Novicah“ pohvalil Postojnsko muziko, da se je dobro glasila pri tako cvilečem orodji. Se vé da samo „Blechinstrumente“ z nekterimi klarineti dajejo le radi glas, ki skozi ušesa gré; zraven pa še prostor v sredi jame, kjer narava „Plesiša“ gotovo ni preveč akustično stvarjala. Če bi pa tisti gosp. pisavec zdaj tukajšno muziko poslušal, morebiti bi se mu še kaj bolj priljubila; zakaj zdaj zná že marsiktere slovenske igrati, na pr. „Pridi Gorenec“, dalje „Mila lunica“; pred kratkem se je oglasila tudi s krasno „Naprej zastava slave!“ Ko je bilo namreč učno leto pri glavni postojnski šoli končano, se je delitev šolskih daril kakor druge leta slovesno obhajala, samo da je pri tem slovenska reč bolj svetlo na dan stopila. Govor pred delitvo daril se je glasil „o ljubezni do maternega slovenskega jezika.“ Povedovala ga je deklica pol českega pol slovenskega rodú; prav krepko, umljivo in občutno je razlagala, da nam noben drug jezik ne more biti dražji in slajši razun tistega, kterega nam je Bog pristvaril, nas ga je ljuba mati učila, ga je pretečeno spomlad sam presvitli cesar priznal; sklenila je z lepo besedo slavnega moža med Slovenci: „Doslej je nemščina za mizo sedela, slovenščina pa za vrati stala; posadimo zdaj tudi slovenščino za mizo“. Mnogi „Živila“ so se klicali na to, in šolarji so z muziko vred zapeli „Naprej zastava slave!“ Sicer se po tem nemščini še ni dajalo slovó; h koncu je imela druga deklica nemški govor, ki je pokazal, da slovenske usta so tudi za ptuje

jezike dobro stvarjene; neki poslušavec, ki je nemščini zlo prijazen, se je po tem oglasil, da govornica dober nemšk akcent ima.

Vse šole konec leta prinašajo razvrstenje ali klasifikacijo učencov, pa večidel še v nemškem jeziku; samo tega so se že skoraj vse poprijele, da slovenske imena učencov pišejo po slovenski pisavi. Le premalo stanovitna je pisava slovenskih imen. Na pr. nahaja se enkrat „Lavrič“, enkrat „Paulič“; tam se piše „Vadnjal“, tukaj „Godnjov“, dasiravno se v lokalu glasi „pri Vadnjalu“ in „pri Godnjalu“. Pa kaj, če v slovenski pisavi ni še stanovitnosti, — sej je sloveča nemška pisava še na slabjih nogah. Eden piše „Classification“, drugi „Klassification“, tretji „Klassifikazion“; se vé, da to je „čisto nemška“ beseda, ki je „aus einer fremden Sprache eingebürgert!“

Iz Zagorja na Pivki 9. avg. J. D. — Ne samo v velikih mestih, tudi tukaj pri nas se včasi kaj prigodi, da imamo več dni zadosti gradiva za pomenke. Naj vam povem nektero. Eden tistih dveh človekov, ki so ju na sumu imeli, da sta pokradla bogatina v sosedni vasi, kakor so „Novice“ povedale, je unidan iz zapora všel. — V Bistrici se je pretekli teden mlada gospodična 19 let stara vtopila, vtopila v vodi komaj čevelj globoki. Kako se je to zgodilo, si sami glave belimo, ker misliti ni, da bi si bila sama tako smrt zvolila. Pri hiši imajo mlin, in pri sedašnji suši je voda jako plitva. Slišal sem, da je tisti dan trikrat že slabost zalila ubogo devo, in zvečer proti 10. uri so jo pogrešili. Iskaje in iskaje jo nazadnje mrtvo v vodi na obrazu ležečo najdejo. — Četrt ure od vasí imamo vrtec, v kterem polovico tal pokrivajo skale in groblje; tudi ena njivica je tam, fežol je letos na nji rastel. Šla sta dekla in hlapec proti mraku tje tisti fežol poberat. Pobiraje ga po njivi sta ga metala h kupu kamnja. Nekaj zašumí in dekla vidi gada plezati v ravno tisto grobljo, kamor sta fežol metala. Drugi dan po južini gré dekla na mostovž pred hišo, kamor se iz borjača po stopnjicah pride. Komaj stopi na zadnjo gredo, bosa, kakor je bila, med fežolico, ki je gori ležala, zakričí, da jo je nekaj pičilo, se ozrè in vidi gada zvijati se med slamo. Reva je skoraj straha umrla, pa je bilo kmali dobro, ker našega fajmoštra gosp. Mlakarja astramontanini izleček je, kakor že dosti drugim, tudi nji brž pomagal. Gotovo je hlapec z butaro vred prinesel gada domú.

Iz Gorice na Dolenskem 6. avg. Sopet se nam velika nadloga približuje ubogim kmetom, ker nam ljubega dežja primanjkuje. Kamor koli se človek ozrè po našem polji, vse je žalostno, ker že vse je suho. Oh, kaj bomo začeli, ker še lanskega leta nismo pozabili in nadomestili, pa že spet ne bo s čem v lonce. Zraven tega pa je nevošljiv eden drugemu, da bi ga v žlici vode utopil, — žali Bog takih sosedov! Jože Barlič, kmet.

Iz Dolenskega pri Savi. — Da bo vinska kapljica letos žlahna, ni več dvombe; imamo v letošnjem čuda zgodnjem letu sploh tako vreme, da si za vino boljega želeti ne moremo. Če bo med mašami tudi tako, se bo letošnje leto v prvo vrsto dobrih vinskih let zapisalo. — Trte vseh plemen, posebno žlahnejših, so tako lepo z zažetim zdravo blišečim grojzdjem težko obložene, da kaj tacega že dolgo dolgo nismo imeli. Le tistim nespametnim gospodarjem, kteri komaj peček v jagodi zagledajo, pa že mošta žejni z brento v vinograd letijo, naj se vendar enkrat glava izbrihta, da bi to navado k svojemu lastnemu pridu opustili, in grojzdje na trti pustili, da popolnoma dozorí, pa tudi po tem dvakrat ali trikrat brali, ako vidijo, da ni vse grojzdje enako zrelo. Koliko več bi bilo obrajtano naše vino. Tedaj čvrsti Gorenec le bariglje v tovor! Potakali ga bomo spet, vozili ga pa ne bote domú tako več kakor do zdaj; do mošta bo železnica od Zidanega mosta do Siska že gotovo odprta in hripavo upitje kranjskega brodnika bo po takem tudi že letos Savi za vselej omolknilo. B. Sitar.

Iz Brda 23. mal. srp. J. P. (Zakas.) — Danes zjutraj so pasji dnevi žalosten glas v našo dolino prinesli. Strela je namreč ta dan pri nas tako hudo razsajala, da je bilo groza. Okoli 6. ure zjutraj je mlado kršenco iz našega farovža, ki je kosilo na pristavo v cajni in pa 14 praznih žakljov nesla, pri tej priči ubila. V eni roki je cajno in dva ali tri lonce in sklenico z vinom in v drugi pa marelo nesla — pa res čudo! flašica z vinom in lonci z jedilom so nepoškodovani ostali, žaklje, ruto na glavi in vratu pa je strela na kosce raztrgala, tako, da so okoli nesrečnice ležali. Zgodila se je ta nesreča blizo hrasta. Druga strela ob tem času je v gojzdu tukajšne grajšine najdebelejši borovec, tako razkrojila, da so kosci velikega drevesa še čez 100 stopinj deleč odleteli. Druge škode se tù ni zgodilo. — Kar poljšino pri nas zadeva, je le bolj srednja, rž se je od pšenice bolje obnesla; bo pa spet žaltova za nas, kteri na prostovoljni biri pšenice živimo; saj se vé, da kmetje obilno ne bojo darovali, ker so sami malo pridelali, pa marsikdo tudi že poreče: saj je prostovoljno, kar dam: Res je revež, kdor zasluženo mora tako skupaj nabirati! Krompir pri nas po nekterih krajih gnije; Bog ga obvari prehude uime! — Naj povem še, da smo za našo po mojstru Zajcu lepo ponovljeno cerkev tudi dobili nove orglje s 13 spremeni in 24 posavnami, ktere je naš mladi mojster Franc Ksav. Dev v Ljubljani naredil. Da so izvrstno delo, spričujejo nam gospodje, kteri so jih poskusili in take reči umejo.

Iz Ljubljane. „Laibacherca“ hvali, da letos ni požiganja na ljubljanskem mahu (močirji) in da smrdljivi dim ne nadležuje. „Novice“ ne stojijo na strani tistih, ki bi radi imeli, da bi gnoj (in požiganje je tudi gnojenje) dišal kakor „Köllnerwasser“, al tudi za to niso, da bi se vse križem na močirji požigalo in vsaki čas. Red mora biti v tem, kar je tudi gospodarjem v korist. Marsikaj se je v preteklih letih počenjalo, da bi se ustavilo poletno požiganje na mahu; ljudí so zaperali ali v denarjih kaznovali, al vse to ni nič pomagalo — rad je bil vsak ene dni zaprt ali je kake goldinarje plačal, da je le požgal in vsejal, in tako si kaj pridelal. Mestni župan gosp. Ambrož je letos to reč drugač obrnil in po razglašeni prepovedi, da se ne sme požigati zdaj, je čuvaje in delavce določil, kteri brž grejo gasit, kjer koli se kak dim na močirji pokaže, gospodar pa mora vse te stroške plačati. Tako si za tak prestopek vsak le sam svojo mošnjo zakuri, ker ne more nič — vsejati. Da se pa vendar posestnikom tudi nobena krivica ne godí, obiskuje komisija ravno zdaj vse vasí, da župani naznanujejo, na kterih delih močirja bo potreba požigati. Po vélikem Šmarnu imajo 14 dni časa, pripravljene prostore požgati, in tako bo dima kmali konec. Tisti dim pa mora že tudi vsak mestjan potrpeti, zakaj brez mahú bi Ljubljančani veliko veliko dražje živeli in drva tudi dosti dražje plačevali.

— V zboru zgodovinskega društva 7. avgusta t. l. je društveni odbornik dr. Etbin Costa naznanil zapopadek prevažnega sostavka učenega nemškega zgodovinarja dr. G. Landau-a „o razmeri starih Slovanov in Germanov“. Neovržljivo je dokazano, da stari Slovani so nekdaj stanovniki več kot polovice sedanje Nemčije bili; da ni sama Saksonija, Turingia itd., ampak tudi Danija bila slovanska; da vse te dežele so se še le ponemčile v poznejih časih. To spričujejo stare pisma, imena oseb in krajev, slovanski davki in navade, zidanje hiš in mest. — Kaj bodo nek zdaj tisti gospodi rekli, kteri še celó v sedanjih slovenskih deželah keltiško in germansko sled iščejo in so jo — po svojih mislih — tudi našli! — Kako se je vsa ta stara Slavenija ponemčila, ni mogoče do zobca dokazati. Vendar dr. Landau tudi o tem nekaj opominja. Pripomočki germanizacije (ponemčevanja) so posebno bili: spodrivanje domačih poglavarjev in vpeljevanje nemškega plemstva, — prihod nemških naselnikov, — upeljava kristjanske vere po nemških duhovnikih, — ustanovljanje mest

s nemškimi pravicami. V letu 1293 je anhaltski knez slovanski jezik ob veljavo djal pri sodnijah, in ravno tako se je zgodilo v 1327. letu v Lipski. Pri vsem tem je vendar slovanski jezik v 14. stoletji še toliko veljal, da glavna postava nemškega cesarstva, imenovana „Goldene Bulle“ ne samo kralju českemu, temuč tudi knezom izbornikom, Palatinskim, Saksonskim in Bramborškim dolžnost naklada, sine v nemškem, laškem in slovanskem jeziku podučavati. Al verjeti ni, da se je ta naloga spolnovala, ker Slovani so bili tako zaničevani, da jih so odstavile tudi cehovne postave od obrtnij, in da duhovni in uradniki niso zastopili ljudstvenega jezika! Tako se je sčasoma vse ponemčilo — pa ne brez sile in ne celó brez meča, kar Landau sam ne zamolčuje. Pa tudi še to pravi, da — vse preiskavši ni mogel vzrokov najti: „zakaj da se je taka prednost dajala Nemcom mimo Slovanov!“ — Gosp. dr. Etb. Costa-tu smo hvaležni za to drobtinico zgodovinsko. Če Slovan tako resnico odkriva, ima brž pečat „panslavista“ in „antikrista“; — poštenega Nemca dr. Landau-a bodo saj le proklamirali za človeka, ki ga — luna trka. Se vé, da!

— Slavno občinstvo županije reške je o priliki svečanosti na Grobničkem polji gosp. Miroslava Vilharja izvolila častnega člana one županije.

— Spet so našli en kostnjak na dvoru Jelenove hiše, pa ž njim vred zakopanih nek tudi več druzih starin, o kterih pravijo, da izvirajo iz nekdanjih rimskih časov. — Kakor smo kupili, tako prodamo.

— Da razveselim — piše gosp. A. O. „Novicam“ — prijatle slovenske reči, naj povem, kako se je letos slovenščina izpraševala na tukajšni gimnazii pri maturi. Do sedaj je bila navada, da so izmed mnogih učencov izpraševali se le nekteri slovenski, letos pa je prišlo vseh 40 maturantov na vrsto. Tako so ukazali gosp. šolski svetovavec dr. Jarc. Tako tedaj je imela slovenščina ravno tako častno mesto, kot drugi predmeti; Bog daj, da se ji kmali povsod na Slovenskem enaka čast skazuje; saj tako zahteva ravnopravnost. Učence pa naj to spodbuja, da kakor v druzih rečéh, pokažejo tudi v tem popolnoma zrelost; potem smemo upati, da nam bo čedalje lepša prihodnost sijala.

— Na mnoge vprašanja: kaj je s „Torbico“, da že zadnje mesce preteklega šolskega leta ni bilo ne duha ne sluha o nji? odgovorimo, da v svojem času v našem listu z zavzetjem omenjeni dopis v „Gegenwart-i“ ni bil celó — brez preroškega duha: „accidit in puncto, quod non speratur in anno.“ Tisti dijak, ki je šolske vaje v torbico skladal, je bil — zakaj? ne vemo prav — iz ljubljanske gimnazije izločen, in tako je tudi zaspala „torbica“. Ali bo spet od smrti vstala, ne vemo. Mogoče je, ako visoko ministerstvo, kamor se je, kolikor slišimo, žlahta dijakova pritožila, po natanjčni preiskavi s to izključbo to storí, kar je sl. deželna vlada storila s predlogom učiteljstva zastran vesoljne izključbe iz vseh avstrijanskih gimnazij, ktero je ovrgla.

— Žalostna novica je danes došla „Novicam“, da visokočastita gospá grajšakinja Amalija Greselnova, rojena Baragova, je po dolgi bolezni v 68. letu svoje starosti, 10. dne t. m. umrla. Iskreno domoljubje je zraven druzih čednosti do zadnjega diha navdajalo blago gospó, ki je vseskozi bila podpornica domačega slovstva. Ko je še redko bilo, da so gospé in gospodičnje prebirale slovenske časnike in knjige, je že ona zavedla se, da je Slovenka; leta 1843 že nahajamo njeno ime med čitatelji „Novic“. Lahka ji zemljica!

— *(Pobérki iz raznih časnikov.)* „Triesterca“ omenuje tiste nerednosti, ki se je zgodila unidan v gostivnici „na zelenem hribu“ zunaj mesta, ko je neki oficir godbo domačih pesem zabraniti hotel vojaški muziki našega polka, ki so si jo najeli naši dijaki v slovó po dovršeni celi gimnazii in so z veselim klicom, pa prav spodobno in častito, pozdravljali narodne glase. Zato je bil pa tudi le en glas vseh druzih pričujočih gostov, da se nikakoršnega nereda niso ukrivičili in da so le svojo pravico terjali, ko so zahtevali, da muzika ostane in gode po dovoljenem programu, za kar so jo plačali. Ker bo dostojna oblast razsodila to dogodbo, pri kteri je bil tudi občespoštovan mestjan zlo razžaljen, omenimo mi tù le to, kar za odvrnenje enacih razprtij svetuje „Triest.“ dopisnik, ki pravi: naj povsod pri očitnih godbah veljá kot stanovitno pravílo, da se nobena reč dvakrat ne ponavlja. V tacih okoljšinah, kakor smo zdaj, mislimo, da ta svet ni napačen, kteremu pa mi dostavljamo še to, naj se molčé posluša vsaka tudi narodna stvar in ne jemlje za „posebno milost“, ako ktera koli godba deseterim drugim igram privrže komaj eno domačo in vrh tega še tako, ki jo čivkajo že vsi vrabci po strehah. — Dalje „Triesterca“ vpraša: Kaj je dr. Klun „Novicam“ storil, da ga priporočajo za deželnega poslanca, ter zabavljivo zoper njega sklepa: „oder handelt es sich um einen Januskopf mehr im Landtage?“ Sopet vidimo, da „Triest.“ dopisnik ne razume slovensko. „Novice“ niso še priporočale gosp. dr. Kluna za deželnega poslanca in ga tudi priporočati niso mogle, ker še ne vejo, ali bo kandidiral ali ne; „Novice“ omenivši nektere lastnosti, ki jim jih nihče podreti ne more, so le povedale, kar so slišale, — morebiti je pa ta novica ravno tako bôsa kakor una, ko so rekle, da „morebiti“ pride dr. Bratković za ravnatelja realke v Ljubljano. Vse vendar ne more evangelj biti, kar „Novice“ pišejo, ali vsaj prosta pripovedka naj se ne jemlje že za pribito dogodbo. Dovolite nam vsaj ktero po navadni časnikarski šegi reči! Zabavljico „Januskopfovo“ pa pripuščamo gospod dr. Klun-u samemu, da dopisuna „Triest.“ popraša: kako in kaj? — „Presse“ se je tudi iz Celja raztogotila nad „Novicami“ (glejte: zmiraj le „Novice“ in povsod le „Novice!“ — če bi „Novic“ ne bilo, bi ne bilo nobenih „Originalcorrespondencij“ iz slovenskih krajev), da so napak povedale, zakaj ni letos ondi bilo slovenskega govora pri delitvi daril. Naj nam „Presse“ ne zameri, da smo neverni Tomaži, ker nam je dobro znano, da je bil slovenski govor že narejen in odločen za slovesen sklep letošnjega šolskega leta, pa je — nenadoma po Savini splaval, ker se je menda zbal, da bi se utegnil kot demonstrant zameriti komu. — Ker smo že na Štajarskem, ne moremo prezreti dopisa iz Gradca v „Donau-Zeitg.“, kteri med drugim z veliko hvalo (zoper ktero nič ne ugovarjamo, ker spisa nismo brali) povzdiguje modroslovni sostavek gosp. prof. Lindner-a „o resnici“, potem pa praša: „ali bi kaj takega bilo mogoče spisati v slovenskem jeziku?“ Prečudno je to vprašanje dopisunovo, ker na koncu svojega spisa slovenski jezik sam visoko stavi nad nemškega, rekoč: „da Slovencom, ki po materi svoji že jezik slovenski znajo, je čez in čez dosti, da se ga za višo izomiko v gimnazii učijo le po 2 ali 3 ure na teden.“ Modri Nathan v „D. Z.“ pač nič ni mislil, da si bo v teh vrsticah sam sebi tako zaušnico dal! Če se nemški učenec mora nemški jezik trikrat več učiti kakor slovenski učenec svojega, da se ga „in der höheren Ausbildung“ naučí, mora slovenski jezik že iz mladih nog tako omikan biti, da mu je viša olika le igrača in igrača potem tudi vsako še tako učeno pisanje! Zdrave logike res ne smeš iskati pri naših dopisunih.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Poslanci državnega zbora so se razšli in se snidejo spet 15. dne prihodnjega mesca, kteri dan bojo začeli postavo prevdarjati za prenaredbo zemljišnega katastra. — Zbornica gospôska je še tukaj.

— Po poslednjem bankinem naznanilu je bilo za 442 milijonov in 727.753 gold. bankovcov med ljudstvom, banka ima le za 99 milijonov in 122.648 gold. gotovega srebra.

*

— Viša deželna sodnija je v vsem potrdila sodbo prve stopnje zoper vrednike: gospoda dr. Keipp-a, dr. Tkalac-a, žl. Delpiny-a, Fridman-a, Eurich-a in Ott-a.

— „Ost und West“ je v svojem predposlednjem listu sprožil lepo misel, naj po izgledu nemških, francozkih in angležkih učenih mož tudi učeni Slovani vsako leto napravljajo tù ali tam znanstveni zbor in s tem začnejo prihodnje leto na čast tisočletnici, ko sta Ciril in Metod Slovanom prižgala luč kristjanstva.

— Gosp. Hassa je dobil dovoljenje, da bo avstrijansko blago, ktero pride iz londonske razstave nazaj, 15. oktobra razstavil na Dunaji v Dianini dvorani na ogled.

Iz Trsta. Cesarski ukaz od 4. t. m. zapoveduje, da se ima sedanji mestni odbor razpustiti in o 4 tednih nova volitev odbornikov biti.

Hrvaško. Pismo, s kterim so preuzvišeni škof Štrossmajer predsednici gospejnega odbora za podporo Črnogorcov, gospej Ljudmili Dutkovićevi v Zagreb poslali v „Novicah“ že omenjenih 100 cekinov, se glasí tako-le: „Blagorodna gospá! Naši hrcegovaški in črnogorski junaki prelivajo kri svojo za najsvetejo stvar na tem svetu — za vero in svobodo svojo. Grozni oni vihár, kteri danes Črnigori — gnezdo sokolov — tako strašno pretí, pretil je nekdaj celemu kršanstvu in celi zapadni omiki, ktera se iz kršanstva snuje. V starih časih je sloga kršanskih vladarjev se stavila v bran ljutemu napadajanju. Beligrad in Pešta sklonila sta svoj vrat pod tuji jarm; al Dunaj osvobodi Sobiesky in Zagreb junaška roka naših preddedov. Ako bi se to ne bilo zgodilo, Bog vé, kakovo bi bilo sedaj obličje zapadnih dežel evropejskih. Danas je drugače. Danas žalibog! ljubezni in slogi na svetu ni sledú ne tirú; ljudje in narodi so umehkuženi, oslabeli, obnemogli. Tista omika, ktera se oholo šopiri po gostivnicah in javnih ulicah, kavo in tabak srče, ne mara kar nič za križ in sveto vero. Sopet druga omika z očali na nosi ceni nekršene za bolj omikane in podpore bolj vredne od kršanskih Slovanov, češ, da ti so neumni in sirovi; al ona pozabi, kaj bi bilo ž njo, ako bi ne bili krvavi slavjanski boji sence deleč okrog metali, pod ktero je lahko bilo se širiti, razvijati in modre bukve pisati. Strašno oslepljenje je, zagovarjati in podpirati trinoga in krvavega sovražnika, kteri ključe za ječo nosi in verige kuje. Zgodovina se bo kadaj čudila in zavzela, da so bili zbori slavni, kteri so se o marsičem pogovarjali, kteri so z željami in besedami daleč segali, al o najvažnejim dogodku niso zinili ne besedice. Oj! kako presejana modrost, oj! kakošen komentar lepe bratske vzajemnosti in ravnopravnosti! Al naj si bodi kakor kolj, pravična kri bo prišla gotovo do srca Božjega in ga ganila k usmiljenju do naroda, kteri že toliko stoletij za svoje svetine toliko trpí. V srcu Božjem vsem narodom eno je mesto in enako pravo do milosti in usmiljenosti njegove. Nam Hrvatom nikdo ne zameri, da skelečo bolečino starih svojih ran še današnji dan čutimo, da se žalimo in tožimo, da smo brez svoje krivice razcepljeni in oslabljeni, da nam vest in duša pripustiti ne more gledati, kako naše brate koljejo in ubijajo. Nam Hrvatom noben pošten človek ne zameri, da brata in prijatla v boju in nesreči, kadar več ne more drugači biti, saj z vročo željo spremljamo, naj mu Bog pomaga, da ga enkrat za vselej osvobodi sovražnikov njegovih; mi Hrvatje bi bili res Kain ali neusmiljena zvir, ako bi tudi mi memo ranjega brata nečimerni šli, ko nas vse, kar je kršenemu človeku sveto, opominja, naj smo mu Samaritani, da mu z vinom in oljem rane izperamo in da ga po mogočosti upokojimo in rešimo. Vam, mila gospá, bo slava na veke, da ste se delu tako dičnemu na čêlo postavili. Hvalim Boga, da me je blagoslovil, in pošljem stradajočim bratom v Hrcegovini in Črnigori 100 cekinov v zlatu. — V Djakovu 26. julija 1862.“

Ogersko. Še zmiraj se sučemo v starem kolobaru; le to je novo, da nam vsaki dan prinese kak načrt za spravo in porazumljenje med vlado in deželo; pri vsem tem pa vendar ne pridemo ne za stopnjo naprej. — Vladni časnik „Sürgöny“ je razglasil te dni lastnoročno pisìmce, ki so ga ogrskemu dvornemu kancelarju grofu Forgaču Njih Veličanstvo iz Laksenburga 27. dne p. m. pisali o narodnih zadevah. Tako-le se glasí cesarjevo pismo: „Resna volja me je, da ravnopravnost vseh Mojih narodov resnica postane pa tudi vsem narodom, ki prebivajo v Moji ogrski deželi. Zato velevam dvorni kancelii, naj po dogovoru z deželnim poglavarjem ogrskim mi izročí osnovo postave, ktera jasno in natanko odločuje pravice, ktere zadevajo narodni razvitek in razvitek zastran jezikov tistih narodov na Ogerskem, kteri niso Magjari.“

Laško. Čedalje veče gibanje je na Laškem, in sicer tako, da zdaj in zdaj bo Garibaldi sprožil novo prekucijo. Pa kje? nobeden prav ne vé, vsak pa misli, da meri na Rim. Ker mu so kralj sardinski, vlada sardinska in cesar Napoleon hudo grajali presilno tiranje njegovo (ali resno ali le na videz? se bo še le pozneje pokazalo), je te dni v Rocci Palnubi nek tako-le srdito govoril: Kakor je zdaj, ne more dalje več ostati. Ker mi vlada zavera pot v Rim, bom se vzdignil zoper njo in zoper Francoze, ki branijo papeža. Rim mora naš biti po vsaki ceni. Rim ali pa smrt! Če mi obvelja moja, toliko bolje; — če ne, bom pokončal Laško, ktero sem sam naredil. — Da se po vsem tem bojo začele nove homatije na Laškem, je očitno. Zato menda iz toplíc hití vojskovodja avstrijanski Benedek na Laško nazaj.

Švicarsko. Iz Ciriha 4. avg. Košut je zdaj tukaj.

Črnogora. Poslednji čas ni bila sreča mila Črnogorcom, čeravno se bojujejo kakor oroslani, ker komaj 20.000 junakom črnogorskim nasproti stojí dvojna turška vojska od več kot 80.000 vojakov, „Srbobran“ v dopisu iz Črnogore toži, da jim Srbi, sami domá zapleteni v brambo zoper Turka, ne morejo priti na pomoč. — V takih okoljščinah ni nemogoče, da novica iz Trebinja od 9. t. m. je resnična, ktera pravi, da sta Omer paša in knez črnogorski ustavila za 4 tedne vojsko, od kterega pomirja vojskovodja črnogorski Mirko še pred enim tednom ni hotel nič slišati.

Turško. Iz Carigrada. Že več séj je bilo zastran srbskih zadev. Vlada turška še zmiraj misli, da cela Evropa ali saj kristjani turški so samo zavoljo nje na svetu; zato so ji zlo zoperni ti zbori, pri kterih se velike vlade evropejske vtikujejo v homatije srbske. Ali paša je rekel v prvi seji, da vlada turška ne za las ne odstopi od tega, da Srbija mora neutegoma orožje z rok položiti, sicer bo sultan po svoji volji vse druge strune napel zoper rajo (kristjane); tudi veliki vezir je to trdil, pa še pristavil, da Turki se nikdar nikoli ne bojo umaknili iz trdnjav podonavskih. Angležki in avstrijanski poročnik sta v vsem potegnila s turškimi ministri, — pruski konsul je molčal, — le ruski je ojstro govoril zoper turške zahteve, francozki in laški pa sta mu pomagala. Ker angležki in avstrijanski poročnik nedotakljivost turškega vladarstva zagovarjata, pooblastenci vseh druzih vlad pa hočejo, da naj razprave teh konferencij se razširijo tudi čez Črnogoro, Bulgarijo in vse kristjane na Turškem, je pač očitno, da pri tacih navskrižmislih ne bo pravega kruha iz take moke.

Listnica vredništva. Ker se nam je za današnji list toliko dopisov nabralo, da nismo mogli vsem kaj, prosimo za potrpljenje.

Kursi na Dunaji 12. avgusta.

5% metaliki 69 fl. 85 kr.	Ažijo srebra 28 fl. 50 kr.
Narodno posojilo 82 fl. 10 kr.	Cekini 6 fl. 20 kr.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**